

Kverner og sager ved Mælumelva.

SH årsskr. 1958

Mælumelva kommer fra traktene ved Erikstad , Hummelsgård og Marum. Den har tilløp fra flere tjern, - i alt 5. Litt nedenfor Erikstadtjernet kommer Råsbekk. Den kommer fra skogen til Almoen og Aspheim. Det har vært dam ved Råsmyr. I skriftet etter Peder Olsen Asbom i 1822 nevnes «saugbygning med Saug og Redskap ved Bratsberg elv.» 3/4 tilhørte boet. Marum eide trulig den siste fjerdeparten, for elva danner her delet mellom de to gårdene et stykke nedover. Det 'er flere små vannfall i elva der, og disse har sikkert vært utnyttet en gang. Den her nevnte saga er satt opp i 1817 etter tillatelse av Kongen mot at eieren som betaling leverte ei halv tønne rug og ei tønne bygg til sognets bygdemagasin. Saga har trulig stått litt ovenfor der veien går til Bratsberg, for her heter det fremdeles Sagbakken. Her var også stampe.

Litt lenger oppe ved **Kvernhusrinnen** var det ei kvern. Den ble trulig nedlagt omkring 1850. - Enda lenger oppe bygde Ole P. Erikstad ei kvern i 1880-åra. På samme sted hadde han også ei sirkelsag. (Sirkelsag ble ikke brukt før i siste halvdel av forrige århundre). Kverna var ikke i drift lenge, men saga var i bruk til omkring 1910. - Ei bekkekvern malte veldig seint. Det tok flere timer å få malt en kornsekk. Det fortelles at Ole P. Erikstad malte og pløyde samtidig, og det tok halve dagen å få sammalt en kornsekk

I **Fiskedalen** var det både sag og mølle. De ble bygd av Isak Thorstensen Asbom straks etter 1822. Sønnen hans, Thorsten, overtok gården i 1840, og snart etter, ble både sag og mølle nedlagt. Det ligger ennå noen kvernsteiner igjen der, og en kan også se noen av damstokkene.

Ved **Sti** var det kvern i 1789. Eier da var Lars Jonsen. I 1836 var Isak Isaksen eier av kvernhuset. Denne kverna var i bruk i 1870-åra, og der var også stampe. Stidammen ligger opp mot delet mot Aspheim, og når dammen var stengt, stod vannet over tangene der helt opp til Fiskedalen. Den ble brukt til noe ut i dette århundre, men ikke som mølledam, men for å få mere fløtningsvann lenger nede i elva.

Ved Dolhus kommer en bekk fra Bjørketjern i Melfald og Dolva-skogen. Den renner gjennom Dammyr, og ved denne myra har det visstnok vært en dam. Men det er ikke noen som vet om det har vært noen sag eller mølle ved denne bekken. Dammen har kanskje vært til å samle fløtningsvann fra Dolhus. I siste halvdel av forrige århundre ble det skutt tømmer fra Dolhusjordet, men det var nærmest bare et forsøk, for elva går her i krappe svinger og egner seg ikke som fløtningselv.

I et tidligere årsskrift er det fortalt om tjernet ved Dolhus, som en gang for lenge siden raste ut. Navnet Dolhusputtane kan tyde på at det har vært to mindre tjern der, og slepene tyder på 'at det har gått tømmervei

(tømmerslep) dit. Herfra har det så vært skotningselv før det store raset gikk. Langtømmeret kjørtes til Spirstad ved Hegna.

Ved Mælum kirke kommer Kjørkebekk og renner ut i det alltid leirblandete vannet i Mælumelva. Før i tida rodde folk fra østsida av Norsjø hit når de skulle til kirke. Lenger nede ved elva ligger Mælumstranda. Hit kjørte tidligere mange Mælumbønder tømmeret sitt. Enkelte vintre kunne det være over 20 hester i tømmertrafikken til Strinda. Her ble bruket merket og levert, klubbet og stukket ut elva som renner ut i Norsjø ved Marodden. (Sjøodden).

Her følger en utskrift av en skyldsetning fra 1866. Der er vannfall ført opp med den verdi de hadde den gang. - Når et vannfall f. eks. er oppført med 5 spesiedaler som verdi, så menes det dermed at den årlige avkastning er lik 5 spesiedaler. For noen er også verdien av fiske tatt med i beløpet. Rennesund er oppført med hele 195 spesiedaler for vannfall og fiske. Her er kanskje inntekten av dammen tatt med. Disse vannfallene ble trulig brukt i 1866. De andre som vi vet har vært i bruk, men ikke er tatt med her, er antagelig nedlagt i 1866.